D·N
14/8 1951

Helvetet

Helvetet har framstått som en av de omstridda beståndsdelarna i den kristna läran. Omistlig därför att löftet om ett lyckligt liv efter döden för de goda och trogna och hotet om evig fördömelse för de onda och otrogna har varit en kärnpunkt i förkunnelsen. Om alla vinner salighet eller om alla förintas, då måste denna förkunnelse slopas.

I äldre tid, för några årtionden sedan, var helvetesläran ytterst konkret. Det var fråga om kroppslig kval, som i predikningarna beskrevs på ett inlänade och skrämmande sätt; åhörarna tvivlade inte på pinan och elden, och man får anta att även förkunnarna i regel bokstavligt menade vad de sade. Även då det gällde att tala om v i l k a som måste komma till helvetet var man klar och bestämd. Till denna plats förvisade biskop Billing alla odöpta, även de små barnen, och gav därmed kraft åt kravet på nöddop åt brickliga nyfödda. Biskop Giertz, som med framgång upptagit tanken att ingen brottslitet eller galenskap skall vara kyrkan främmande, har i våra dagar gått på samma linje — dock att man av hans uttalanden inte med säkerhet kan sluta sig till om odöpta småbarn kommer till helvetet eller totalt förintas.

Beklänslesskrifterna ger fortfarande ett någorlunda otvetydigt besked. Tag några satser ur skolupplagan av Lilla Katekesen, ännu brukad för läsning och i viss omfattning för inlärande i landets skolor enligt offentliga instruktioner. "Den som tror och bliver döpt, han skall bliva frälst; men den som icke tror, han skall bliva fördömd." (Dopets sakrament.) "Dem, som synda, hotar Gud att straffa med mångahanda lidanden här i tiden och till sist med evig fördömelse." (Tio Guds bud.) "Till de otrogna skall han (Kristus) säga: 'Gån bort ifrån mig, I förbannade, till den eviga elden, som är tillredd åt djävulen och hans ängslar.' Och dessa skola då gå bort till evigt straff, men de rättfärdiga till evigt liv."

Den rundfrågade bland präster vars resultat redovisats i Dagens Nyheter visar att meningarna i praktiken är högst delade även bland de yrkeskristna. Några håller fast vid helvetsläran i tämligen oförfalskad form, även om de uttrycker sig så otydligt att deras avsikt att lugna menigheten blir uppenbar. Kyrkoherde Borgenstierna, exempelvis, tar visserligen avstånd från Bibelns sjöar av eld och svavel; det är här fråga om "vad man kallar symboler och metaforer", meddelar han. "Bilderna beskriver det finaste och det förskräckligaste man vet. Meningen är att verkligheten är ännu mycket finare och ännu mycket hemskare." Från somen undantar hr Borgenstierna "hedningar, som aldrig hört om Jesus"; och de odöpta barnen lämnar han "med förtrostan i Guds kärlek". Men i det hela möter vi hos denne präst en gammal hederlig förkunnelse, om också utspädd med små undantrikter och lustigheter. Ingen människa, förklarar det, har "rätt att förskriva Gud lagar för vad han kan och inte k:n göra med människan efter döden". Man får inte invagga sig "i sentimentala drömmar om Guds godhet". Det finns en förkastlig "tendens att förvandla hans (Guds) kärlek till en konturlös välmenthet, som har till uppgift att borga för allas happy end". På vissa håll är man ännu säkrare. "Den eviga fördömelsen existerar . . . som en principiell och ofrånkomlig naturnödvändighet", framhåller kyrkoherde Södergren; han vill dock inte närmare uttala sig om hur detta tillstånd är beskaffat.

Flertalet av de tillfrågade söker däremot utan att tydligt motsäga i bekännelseskrifts finna formuleringar som inte verkar alltför råa eller orimliga. De tycks ha insett att några kärnord av Sveriges mest betydande konservativ filosof, Christopher Jacob Boström, nedskrivna för bortåt hundra år sedan: "Till helvetet således med hela den gamla barbariska djävlaläran och helvetsläran; och ditt även — hade vi så när sagt — med alla de råa och tankiösa varelser, som ännu i våra dagar förkunna henne." Sätten att kompromissa, att glida från problemen, att genom poetiska uttryck bli otydlig, att på abstraktionernas vingar företa en himmelsfärd från den slutliga frågan är rangerade lika många som deklarationerna. Man erinrar sig både då det gäller utsagornas variationer och logiken i de enskilda resonemangen Albert Engströms ord om att "det finns temperaturstegringar även i helvetet".

Biskop Ysander — respektabel som den ende biskop vilken velat uttala en mening — använder den enklaste utvägen. "Vi tillåter icke vår tanke något detaljspekulerande om 'den andra sidan'." Direktor Hartman säger att fördömelse är detsamma som synd — vips är hela frågan borta. Några präster har med förklaring tveksamhet framfört tanken på apokatastasis, vilket i detta sammanhang innebär att alla till sist skall nå frälsningen. "Guds syneränitet kräver att hans frälsningsvilja inte för evigt kan stå att säga saknöter för av ondskan, allra minst den mänskliga." Hos en rad andra är ordalagen så allmänna, så till intet förpliktande, att det vore en förhävelse att söka fastställa en saklig innebörd. Uttrycket "evigt straff . . . kanske bäst förstås som ett uttryck för att Gud icke förhåller sig passiv till människan." "Klart och tydligt är oss sagt av Frälsaren och de nytestamentliga författarna att det är en allvarlig sak att vara född till människa, ty jordelivet ges oss bara en gång, och ett förspillande av nådatiden kan ej repareras."

Sådan är kyrklig förkunnelse år 1951. Några tycks tro på de bekännelseskrifter vilkas sanning sönderg efter söndag betygas, även om de med helvetet inte menar en eld, utan något "ännu mycket finare och ännu mycket hemskare". Andra tror inte på dessa bekännelseskrifter, men arbetar med ett dubbelt bokhålleri: de ord som menighetens simligen uppfattar på ett sätt skall i själva verket uppfattas på ett helt annat sätt, så subtilt att ingen kan kritisera. Mellan det på en gång absurda och stötande brutala och det meningslösa eller banala söker man finna den gyllene medelvägen. Ingen vill beskylla dessa personer för medveten oärlighet. — stundom är säkert kompromissens frukter av andliga brottningar — men resultatet är uppenbart: en lära som i flyk från det ohållbara är på väg att förvandlas till en av Bibelns språkbruk färgad fraseologi utan varje konkretion.

Terrorn i Argentina

Som "energiska motåtgärder" inför försök att arrangera sabotage, skapa terror och förbereda kaos har den argentinska regeringen karaktäriserat sina ingripanden under de senaste dagarna. Flera medlemmar av de bägge oppositionspartierna, radikaler och socialdemokrater, har häktats, och i provinsen Cordoba har ett stort antal järnvägstjänstemän arresterats, anklagade för att ha planerat sabotageattentat och annat i samma stil. Strejkande järnvägsmän hotas med ståndrätt sedan regeringen utfärdat en bestämmelse enligt vilken samtliga järnvägsanställda är att betrakta som militär personal och följaktligen sorteras under krigslagarna. Vidare har president Perón undertecknat en lag enligt vilken medborgare som söker skada sitt land i ekonomiskt eller politiskt avseende kan dömas till fängelse i 5—25 år.

Det behöver knappast sägas att allt detta till om det gäller verkliga oppositionens terrorplaner helt är gripet ur luften. Det saknas varje bevis som förtjänar namnet. Men anklagelserna är typiska för vad en regering som söker nå fram till den hundraprocentiga diktaturen griper till när den vill avvärja de sista få procent som skiljer den från målet. I det aktuella fallet är det inte svårt att se vad det är som ligger bakom regeringens handlingssätt.

Om någon vecka skall i Buenos Aires en jättedemonstration äga rum, vars kulmen skall bestå i en vädjan till president Perón att ställa upp som kandidat vid presidentvalet den 11 november. Tidigare var det inte tillåtet för en president att avsluta ämbetsperiod, men 1949 ändrades författningen på så, att denna punkt, givetvis i Peróns intresse. Meningen är nu främst att sätta skräck i alla som hyser en avvikande mening om diktatorns lämplighet. Eftersom demonstrationerna skall samlas från hela Argentina, kommer ingenstans att kunna sättas för hårda påfrestningar; därför måste speciellt järnvägsmännen hållas ordentligt i schack. De dåligt förberedda och föga omfattande strejker som ägde rum för någon tid sedan har under sådana förhållanden förvandlats till högförrädiska handlingar.

Under innevarande år har den Perónska diktaturen gjort sig skyldig till en serie av grova övergrepp. Mest kompromitterande — i varje fall inför utländsk opinion — har varit förkvävandet av det fria ordets främsta språkrör, den berömda tidningen La Prensa. Samtidigt har skolbarnen tvingats att åhöra presidentens tämligen budskap till ungdomen i radio. Andlig likriktning, arrestering av oliktänkande, godtyckliga lagar mot "landsförädliga element" — ohälsobara anklagelser mot oppositionen — det kan inte råda något tvivel om vem som det är som representerar väldet i dagens Argentina.

PRESSGRANNAR

Hr Wigforss är ingen älskare av en samlingsregering, men ställer sig inte helt avvisande, menar Ny Tid (s). För många har det kommit att framstå som otillfredsställande om oppositionen kommer att stå helt utanför ansvar och delaktighet.

Frågan har då uppkommit, om man inte på centrala punkter skulle kunna nemas en lagom. Det förutsätter från ömse håll jämkningar och kompromisser. Högern och folkpartiet har utfärdat sina fakturna sålunda, att socialdemokratin måste vara beredd att ge avkall på sina socialistiska målsättningar, om en sådan samverkan skall bli möjlig. Det måste emellertid ligga i öppen dag, att socialdemokratin inte kan vara beredd att köpa samverkan till priset av fullständig självuppgivelse. När detta konstateras, plåger det oss på ingenting sätt uppträtt som sitt socialdemokratiskt diktat beträffande villkoren för samverkan. Även detta är en felsyn.

Anpassningsproceduren kanske inte behöver bli så smärtsam, eftersom socialdemokratin redan nu har som Aftontidningen (s) påpekar gått ganska långt i den vägen;

Nu finns det ju ingen betydande majoritet; verkligheten är närmare den klassiska hälften-plus-en-majoritet, som alltså ansetts tillräcklig demokratins svaghet och oräktvisa. Men är det i själva verket icke just med hänsyn härtill socialdemokratin icke aktualiserat hela sitt socialiseringsprogram? Den har helt enkelt ansett sig tvungen att flytta fram sitt viktigaste åtgärder. Socialdemokratin har i grunden alltid hänsynslöst utnyttjat sin hälften-plus-en-ställning. Det är endast i den berörtehelse självklarhet, som den socialdemokratiska diktaturen existerat. I synnerhet har den för nästan alla sina förslag nått mycket betydande majoriteter.

Tar regeringen redan nu hänsyn till oppositionen och ligger sin politik så att nästan alla regeringsförslag kan påräkna stöd även från oppositionen, varför kan då inte motsvarande hänsyn lika gärna tas inom ramen för en samregering?

Tredjeställdpunktarnas ockupation av Morgon-Tidningens kultursida visar att den gamla defaitismtendensen inte är riktigt död överallt inom det socialdemokratiska partiet, anser Borås Tidning (h):

Krigets materiella förstörelser kan aldrig vara värre än en sovjetrysk ockupation, och ändå skulle förfinta det ledande skiktet inom sitt samhällsorgan, det politiska livets män, fackföreningsledare, akademiker, affärs- och industriledare, kort sagt alla dem som skulle kunna vänta sig fängelse eller mördarkula av genom att framträda som ledare i underjordisk motståndsrörelse. Det är naivt att inbilla sig, att man genom underjordisk motståndsrörelse efter all skulle kunna ta igen vad man försummat så länge det ännu fanns tid att med demokratins tungors hjälp förvara sig mot fienden.

Morgon-Tidningen (s) försvarar absurditeterna med att de är "blackycka" ur sitt sammanhang — likasom om innehållet skulle bli mindre kompromettande i ett skyddsbolt av menlösa fraser.

Polishristen bör ännu mer kritisk då de 75 extra anställda ger sig i väg efter den 18 augusti, skriver Sydsvenska Dagbladet (h):

Även om en överenskommelse därefter snabbt kan träffas, torde de flesta av dem, som slutat, inte återvända. Det är ju ingen hemligt att bristen på sålunda konfliktens följdverkningar lika effektivt som längvarig. Så mycket mera angeläget är det, att en snabb överenskommelse mer till stånd. Det torde emellertid vara uteslutet, att en sådan kan åstadkommas, om inte verkgrbranch kommunala myndigheter i Stockholm visar större tillmötesgående än hittills mot polispersonalen. Varför denna skall misagynas på sätt som sker, är verkligen inte lätt att förstå.

På vad sätt misagynnas Stockholmspolisen? Den har fått ett löneförbättrande som ligger en lämplig högre än vad de bäst betalade anställarna får på andra håll i landet.

Att statskyrkosystemet illa rimmar med religionsfrihetens princip lär svårligen kunna förnekas, skriver Svenska Morgonbladet (fp):

Man behöver inte gå till gangna tiders övergrepp och kränkningar mot enskilda människors tros- och samvetsfrihet från den monopolisterade statskyrkan för att visa detta. Även en statskyrka som blivit så tolerant, att den tillåter fritt utträde och icke längre med statens hjälp i medborgerligt avseende degraderar dem som begagnar sig av utträdesrätten, är ej förenlig med religionsfrihet från den fulla religionsfrihetens synpunkt.

46.000 cigarretter i beslag.

Göteborgspolisen har avslöjat en större cigarrettsmuggligsaffär och beslagtagit omkring 46.000 cigarretter hos två personer som köpt de insmugglade "importa". Cirka 4.000 cigarretter av mindre storlekar hade redan gått ut i marknaden. Den bli varmed cigarretterna skulle distribueras har även beslagtagits. En stä, man som smugglat i land godset är förvunnen.

Konstnär och bracka

I TVÅ BÖCKER ("The Card" och "The Regent") skildrar Arnold Bennett en ung man från "de fem städerna" som kommer sig upp genom några finurliga och fräcka affärstransaktioner och samtidigt blir ett "nummer" (a card) i sin hemstrakt genom lustighet, extravagans och originalitet i småsaker. Denry Machin är en oförvitlig medborgare och familjefader, totalt ointellektuell och orefilekterad, med få och standardiserade åsikter, en snobb och en bracka. Men det finns ett drag av oskyldigt tokeri i hans läggning som bland annat förleder honom att resa till London och ge sig in bland teaterfolk. Han bjuder en grupp skådespelare på supé och möter där för första gången "konsten" — en stor tragedienne reciterar Nashes "In Time of Pestilence":

Brightness falls from the air;
Queens have died young and fair;
Dust has closed Helen's eye.

Machin blir en smula imponerad, men finner sig och säger något skämtsamt; en engelsman, en man från hjärtat av England, låter inte förskräcka sig.

Det är något typiskt för Bennett i den scenen. Han älskar både Machin och Nashe, han är — inom rimliga gränser — både de Machin och Nashe. Inte en clown med förtvivlan och finess på djupet, längt därifrån, men en lyckig förening av konstnär och bracka.

Machindraget har under längre tider varit av stor betydelse för uppskattningen av Bennett, inte minst i Sverige. Det kan inte förvåna. En stor del av Bennetts enorma produktion kan åberopas för den synpunkten. Han skrev en serie fickliosofier om hur man skall vara gift, hur man skall få ut det mesta av livet, hur man skall bli herre över sig själv osv. som i sig generande förståndighet erinrar om enquêtesvar i vecktidningar; det gäller att föra hushållsbok, att viss sin hustru små uppmärksamheter, att behärska sitt lynne, att ta livet lugnt och inte äta för mycket till frukosten. I den dagbok som Bennett förde från 29 års ålder till sin död (1897—1931) möter en tillämpning av dessa levnadsregler: han njöt av att räkna hop de pund han förtjänat och de ord han publicerat; den anda av självdisciplin och pedanteri som här slår emot oss erinrar inte om en Flauberts beställhet, utan om en karriärists beräkningar. Då Bennet blev rik och medelålders blommade han i älskarinna, lustjakt och eleganta middagar, men han försummade inte att skriva sitt dagliga kvantum, att gå till sängs i tid och att bestiga vägen på morgnarna.

De många underhållningsoch äventyrsböckerna ger samma bild. Det kneppas och kolossala lockar Bennett: intriger i en atmosfär av lyx, makt och yttre storhet. Hans beskrivningar av hotell, varuhus och teatrar är berömda; man märker hur han njuter då den anmeknande millionären på Grand Hotel Babylon omedelbart köper hela etablissemanget — därför att han uppskattar servering av en vanlig biffstek och en pilsner. I de roligaste av dessa böcker finns kanske Bennett med det enkelt men intill abnormitet särpräglade. I "Riceyman Steps" finns snålheten framställd med en konst som tål jämförelse med Eugénie Grandet. Då bokhandlare Earlforwards gifter sig bjuder han sin nästan lika snåla hustru på besök i Madame Tussauds vaxkabinett; han går med ett styng i hjärtat med på att de dricker te, men förklarar sig vara sjuk då den tillfälligt blida och festliga makan föreslår även ett biobesök utöver programmet — berättelsen är så intensiv att läsaren drar en suck av lättnad när Earlforwards lyckas föra sin brud ut ur den alltför frestande lokalen.

Ibland har man en känsla av att Bennett inte utan framgång söker spränga den rams naturen anvisat honom. I småberättelserna från de fem städerna kommer vid sidan av det vardagliga och idylliska egendomligt öppna och brutala sidor, erinnande om de franska mästare som Bennett beundrade och om deras amerikanska efterföljare; novellen om hur byns idiot hjälper "trädgrändgen att hänga sig är sannerligen inte viktoriansk eller edvardisk. Till mästerverken i miniatyr hör enligt min mening "The Death of Simon Fuge". En museiintendent från London läser på väg till de fem städerna att den store konstnären Simon Fuge, som kommer från den trakten, är död; vid framkomsten träffar han Fuges gamla vänner och de flickor denne uppvaktat, men finner hos dem blott en munter banalitet; det tragiska och dramatiska hos Fuge blir ofattligt i denna miljö. Fuge, liksom några andra figurer hos Bennett, tycks vara den "riktige" konstnär som han själv inte trodde sig vara.

Bennetts noveller och romaner brukar kallas realistiska. Beteckningen är rimlig; man kan rent av tala om en alltför långt driven fakticitet med tidtabeller, upplysningar om löner och priser, en strävan att exponera det slags sakkännedom som vetgiriga turister förvärvar genom samstad med infödingar. Men om man påträffar många levande typer hos Bennett, saknar man "hela" människor. Pryderi och konventioner har varit hinder som hos så många andra av tidens författare. Vikligare är säkert en brist på sublitilet, känslostyrka och djupare fantasi. Bennett var medveten om det, han längtade alltid efter en upplicktelse eller en insikt som undgick honom. Men även hans längtan stannade inom helt korrekta gränser.

Det vore orätt att inte nämna att många mémoarskildringar vittnar om Bennetts generositet och mod, främst då det gällde K o n r a d e n, den hårdt olyckligt åskade. Då D. H. Lawrences bok "The Rainbow" undertrycktes hörde Bennett till de få som protesterade. Det förklaringspass och uppehållelsetillstånd. De tolv polackerna befinner sig i uppsamlingslägret på citadellet i Landskrona.

Polackerna får stanna

Utlänningskommissionen beslöt på måndagsförmiddagen att de tolv besättningsmännen från polska marinfartyget "Ilg 11", som på torsdagen den 2 augusti kom in till Ystad i samband med mytteri ombord, inte skall avvisas. De har fått förutsättningar och uppehållstillstånd. De tolv polackerna befinner sig i uppsamlingslägret på citadellet i Landskrona.

Strejk vid Dramaten avgörs på tisdagen

Vid ett sammanträde på tisdagskvällen kommer scenarbetare och teknisk personal vid Operan och Dramaten, anslutna till Stockholms filial- och restaurantarbetareförbund, att ta ställning till medlingskommissionens henställan att ta upp till ny prövning dess förslag till uppgörelse i avtalstvisten med Teatrarnas riksförbund.

Medlingsförslaget var tillstrykt av båda parternas förhandlingsdelegationer, men det förkastades av arbetarparten vid ett medlingsmöte.

— Om förslaget avvisas, kommer strejkvarsel troligen utfärdat omedelbart, förklarar föreningens ombudsman Harry Jakobsson.

Farmaceutförhandlingar

Nya förhandlingar angående tjänstgöringsförhållanden och lönevillkor för omkring 1.100 farmaceuter vid apoteken började på måndagseftermiddagen, nu inför byråchefen Lode Wirtanen som opartisk ordförande. Parterna är Apotekarförbundet och Farmaceutförbundet.

Sexton länders läkare beser svenska sjukhus

Måndagen 3 september anländer till medicinalstyrelsen världshälsovårdsorganisationens Europeon public health administration study group, som utgörs av läkare i första provinsialläkares ställning från 16 europeiska länder jämte professor Stampar från Jugoslavien.

Gruppen tas emot av generaldirektör Höjer, som orienterar om styrelsens verksamhet. Bl. a. besöks Statens institut för folkhälsan, Nationalföreningen mot tuberkulos och Socialstyrelsens hälsovårdsavdelning. Den 6—9 september blir det besök i Härnösand. Örnsköldsvik och på landsbygden i Västernorrland. Lan Var och en får följa provinsialläkare och distriktssköterska i deras arbete, varjämte olika sjukhus besöks liksom olika bostadstyper.

Den 10—12 september besöker Linköping. Centrala sjukvårdsberedningen i Stockholm är besök den 13 september och följande dag medicinalstyrelsen, där det blir sammanfattande diskussioner. Den 15 september reser gruppen på en motsvarande studietur till Skottland och Belgien.

Grävde ner 2.000 gömda i syltburkar

Över 2.000 kr. gömda i syltburkar, som grävts ned i en trädgård, har anträffats av bönsyrd i Tyringe har påträffats vid undersökningar. Ägaren till pengarna var en pensionerad målares man var sand för sin originalitet och som inte ville att sitt tillgångar skulle få hans kvarlåtenskap.

I bygden var det känt att målaren brukade gräva ner värdesaker och att sparkapital i jorden. Strax före sin död behövde han vid ett tillfälle kontanter och bad då en grannes gräva på en utpekad plats i trädgården. På en meters djup hittades där en gryttopp innehållande en förvaring penningsumma.

Efter målarens död fick släktingarna hans båda söner en mannens underrättelse om att gräva ner pengar. I lördags kom de överens om att under påmiddagstid gräva igenom den avlidnes tomt. Man fann då i jordgotvet i ett utbus två glasburkar innehållande 2.10 kr. Vid fortsatta grävningar på söndagen påträffades i en högsäd ytterligare 1.700 kr. en glasburk omlämnades med spaden och grävts ner mer än en meter i marken.

Närmast, avetagare till den nedgrävde "skatten" är en i Amerika bosatt broder till den avlidne.

(DN, Malmö.)

I svenskolarbetarförbundets kongress konstituerade sig på måndagen. Till kongressordförande utsågs Osten Eriksson, Stockholm, Nils Elmström, Hälsingborg, och Stig Carlsson, Östersund. Med Erik Zander, Stockholm, som huvudsekreterare. Kongressen godkände verksamhetsberättelserna för Åren 1946—50. En längre diskussion uppstod om förbundsstyrelsens rapport om årets avtalsrörelse. Denna rapport godkändes dock. Kongressen har att behandla 104 motioner.

Envoy,

den utmärkta irländska tidskriften, har utkommit med sitt augustinummer, som också blivit dess sista — huvudsaken är det över förordet. Förutmandatet är belägligt eftersom Envoy var ett salt i den engelskspråkiga litterära världen genom sina frejdiga och uppslagsrika artiklar. Omslaget prydes visserligen av en passnig sensationell men den lilla katten som fräste vid dess fot symbolserar nästan bättre dess redaktionella andan.

Avskedsnumret innehåller något så ovanligt som en ytterst lovordande essä om Evelyn Waugh, som under senare år varit en utvald skottavla i de mer högtstarpa magasinen. Författaren, Arthur Cronin, slutar visserligen med det något svaga påståndet att Waugh åstadkommit mer än någon annan romanförfattare i an generation — där finns ju bl. a. Elisabeth Bowen, Graham Greene och Henry Green, som också gjort ett och annat. Men annars prisar han Waugh från den synpunkt som ter sig förnuftigast, nämligen åsligtenen, och påpekar med rätta att han är en förstklassig berättare och en naturbegåvad humorist av hög rang.

Häftet innehåller också en presentation av en nästan bortglömd irländsk författare vid namn Francis Stuart, som ännu lever och producerar romaner vilka enligt hans förespråkare utmärker sig för en blandning av våldsamma yttre händelser, livfulla sexualia och katolsk mysticism, varför det inte förefaller uteslutet att de skulle kunna uppleva en renässans just nu när alla tre saknena tycks vara ganska omtyckta i litteraturen.

ÅKE RUNNQUIST

Straff och moral

Från bryåchefen ERIK HEDFELDT i justitiedepartementet har Dagens Nyheter mottagit följande inlägg i diskussionen om straffets syftesbråckande verkan. Diskussionen avslutas härmed.

ARTIKELN "Straffteori och moralisk indignation" av fil. lic. Björn Ahander den 7 augusti kräver ett bemötande.

Artikeln utmynnar i ett försäkemål om mera rättssociologisk forskning, och därvi är bara att instämma. Men det är svårt att förstå varför författaren skall behöva rada upp en sån massa felaktiga påståenden för att komma till en så riktig slutsats. Det skulle emellertid föra för långt att bemöta och berikliga allt i artikeln som behöver en sådan behandling (det är märkvärdigt att det ofta kräver så mycket mera utrymme att rätta tokenskaper än att utbrycka dem!); jag måste inskränka mig till ett par nyapunkter.

Till en början reagerar jag mot den vetenskapliga högdräsgenhet som präglar artikeln. Samhällsvetenskaperna är på de flesta områden ännu så ofullkomligt „utvecklade, och det är orimligt att på dessa områden kräva en vetenskaplig underbyggnad av åsktebud i särskilda frågor. Då man lämnar exakta och svenlit vetenskap det som om enligt författarens mening en kriminalpolitisk åsikt saknade allt värde om därför inte kunde anföras "vetenskapligt hållbara skäl". Men det finns också något som heter praktisk erfarenhet, för att inte tala om vanligt sunt förnuft. I de flesta politiska — rådslusive kriminalpolitiska — frågor får man nöja sig med dylika tarvliga hjälpmedel.

Särskilt illa rimmar artikelns prätentiösa uppläggning med de elementära brister som författaren ådagägger i fråga om vetenskaplig exakthet. Sålunda bygger han hela sin framställning på en begreppsmässig skillnad mellan "straff" och "påföljd", om vilken mycket är att säga, men först och främst att den är helt överdrivenskaplig. Varje jurist vet att det här är fråga om en rent terminologisk skillnad, betingad av den historiska utvecklingen, och inte någon genomtänkt, konsekvent saksskillnad. En terminologi som — för att nu ta bara ett exempel — kallar förvaring i säkerhetsanstalt ett "straff" (såsom ofta sker; terminologin är till stora på allt vacklande), men inspärrning i säkerhetsavdelning på sinnessjukhus en "påföljd" har inget att skaffa i vetenskapligt sammanhang.

Värst är emellertid författarens beskrivning av den riktning inom kriminalpolitiken som ligger vikt vid allmänprevention. Av artikeln måste den oinitierade läsaren få den uppfattningen att huvudsaken för denna åsiktskrifting skulle vara vad som kallas straffdragens moralbildande effekt. Detta är en förfalskning — ja, orden är starkt, men det går inte av för mindre: om man sätter sig på så höga vetenskapliga hästar som författaren gör, får man verkligen vara litet mindre vårdslös med fakta. Den moralbildande effekten är en perifer sak — för min del lägger jag just ingen vikt vid den —, huvudsaken är självfallet den direkt avhållande verkan. "Är det risk att jag åker fast, och vad får jag i så fall?" — det är den fråga en normal människa gör sig då hon överväger ett brott.

Vad saken gäller är detta: då man diskuterar vilka olika påföljder som bör följa på brott är det inte likgiltigt om dessa påföljder från brottslingens personliga synpunkter är obehagliga eller lätt uthärdliga. Säfunda vet var och en som praktiskt sysslat med ungdomsbrottslighetens problem att det på många sätt förträffliga institutet villkorlig dom har den nackdelen att det i många fall har för ringa avskräckande verkan. Storstadernas ungdomar vet utmärkt väl att de första gången praktiskt taget icke räkna med villkorlig dom, och den "risken" tar de mycket lätt. Lägdelarna placerar förseglen garna på riskabla poster, eftersom de dock riskerar minst. Detta är ett exempel.

Här har endast varit fråga om att nödtorftigt hyfsa själva frågeställningen. Hur allmänprevention sedan verkar under olika förhållanden och vilken betydelse den till slut bör få i det kriminalpolitiska systemet, det skulle kunna fylla volymer. Synd bara att de vilkas roll det är att skriva volymer ibland har så svårt med ABC.

ERIK HEDFELDT

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.